

DOI: [10.58423/2786-6742/2026-13-33-49](https://doi.org/10.58423/2786-6742/2026-13-33-49)

УДК 378.14:330.131.7

Róbert BACSÓ

DsC, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem
Beregszász, Ukrajna

ORCID ID: [0000-0002-5957-7571](https://orcid.org/0000-0002-5957-7571)

Scopus Author ID: [57006730200](https://scopus.org/authorid/57006730200)

e-mail: bacho.robert@kmf.org.ua

(Corresponding author)

Violetta SIMON

PhD hallgató,
Debreceni Egyetem,
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola
Debrecen, Magyarország
Számvitel és Auditálás Tanszék tanársegéde,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem,
Beregszász, Ukrajna

ORCID ID: [0009-0009-9149-2867](https://orcid.org/0009-0009-9149-2867)

Gábor PATAKI

PhD hallgató, adjunktus
Debreceni Egyetem, Debrecen, Magyarország
Gazdálkodás-és Szervezéstudományok Doktori Iskola
Számvitel és Auditálás Tanszék adjunktusa,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem
Beregszász, Ukrajna

ORCID ID: [0000-0001-6761-7732](https://orcid.org/0000-0001-6761-7732)

HALLGATÓI LEMORZSOLÓDÁS GAZDASÁGI HATÁSAI MAGYARORSZÁG ÉS UKRAJNA FELSŐOKTATÁSÁBAN

***Анотація.** Дослідження аналізує економічні наслідки відсіву студентів у порівняльному вимірі в системах вищої освіти Угорщини та України, на основі синтезу публічно доступних статистичних даних за останнє десятиліття, політичних документів та міжнародної наукової літератури. Методологічну основу дослідження становлять, з одного боку, описовий статистичний порівняльний аналіз, а з іншого — консервативна оцінка витрат за нижньою межею, яка кількісно визначає прямі втрати державного бюджету внаслідок відсіву. Дослідження доводить, що відсів студентів є не лише проблемою освітньої політики, а й комплексним економічним явищем, яке одночасно впливає на індивідуальні доходи, інституційну ефективність і макроекономічні показники. Ця складність зумовлена тим, що*

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

віддача від інвестицій у вищу освіту реалізується лише в довгостроковій перспективі, тому переривання освітніх траєкторій деформує цикл накопичення людського капіталу та знижує потенційні темпи економічного зростання. Результати показують, що в Угорщині рівень відсіву студентів упродовж останніх років зменшився, однак і надалі спричиняє значні економічні втрати, особливо серед студентів, які навчаються на платній основі, та соціально вразливих груп. За оцінками, прямі втрати держави становлять щорічно кілька мільярдів форинтів, що насамперед відображає вартість втрачених студентських років. Водночас ця оцінка є консервативною, оскільки не враховує довгострокові фіскальні ефекти, зокрема недоотримані податкові надходження, зниження потенціалу сплати внесків та втрати продуктивності. Крім того, на інституційному рівні спостерігається недовикористання потужностей, що знижує ефективність функціонування університетів і підвищує питомі витрати на одного студента. У випадку України економічні наслідки відсіву не можуть бути адекватно оцінені без урахування воєнного контексту. Релокація закладів освіти, інфраструктурні руйнування, міграція студентів і викладачів, а також реформи фінансування та управління спільно формують результати функціонування вищої освіти та умови відтворення людського капіталу. У цьому контексті відсів означає не лише переривання освітнього процесу, але й остаточну втрату потенційної робочої сили, що має особливо серйозні наслідки для економічного відновлення. Нестабільність системи додатково підвищує ризики, тоді як вища освіта могла б відігравати ключову роль у післявоєнній економічній регенерації. Основний висновок дослідження полягає в тому, що зменшення рівня відсіву є стратегічно важливим для обох країн і має розглядатися не лише як питання соціальної справедливості, а як інвестиція у державні фінанси та ринок праці. Результати підкреслюють необхідність розвитку цільових систем підтримки, запровадження фінансування, орієнтованого на результати, а також посилення інституційної інтеграції. Важливого значення набувають також надійні механізми збору даних і системного моніторингу, які забезпечують більш точну ідентифікацію процесів відсіву та створюють підґрунтя для розроблення ефективних, доказово обґрунтованих освітніх політик і цільових інтервенцій.

Ключові слова: студентський відсів, вища освіта, економічні наслідки, Угорщина, Україна, реформа вищої освіти, соціальна нерівність.

JEL Classification: I23, I25, J24, H52

Absztrakt. A tanulmány a hallgatói lemorzsolódás gazdasági hatásait vizsgálja összehasonlító megközelítésben Magyarország és Ukrajna felsőoktatási rendszerében, az elmúlt évtized nyilvánosan elérhető statisztikai adatainak, szakpolitikai dokumentumainak és nemzetközi szakirodalmának szintetizálásával. A kutatás módszertani keretét egyrészt leíró statisztikai összehasonlítás, másrészt egy konzervatív, alsó határos költségbecslés adja, amely a lemorzsolódás közvetlen államháztartási veszteségét számszerűsíti. A vizsgálat rámutat arra, hogy a lemorzsolódás nem csupán oktatáspolitikai probléma, hanem komplex gazdasági jelenség, amely egyszerre érinti az egyéni jövedelmeket, az intézményi hatékonyságot és a nemzetgazdasági teljesítményt. E komplexitás abból fakad, hogy a felsőoktatásba történő beruházások megtérülése csak hosszabb időtávon realizálódik, így a tanulmányi pályák megszakadása torzítja a humántőke-felhalmozás ciklusát és csökkenti a gazdaság potenciális növekedési ütemét. Az eredmények szerint Magyarországon a lemorzsolódási arány az elmúlt években mérséklődött, ugyanakkor továbbra is jelentős gazdasági veszteséget generál, különösen az önköltséges és társadalmilag sérülékeny hallgatói csoportok körében. A becslések alapján a közvetlen állami veszteség éves szinten több milliárd forintra tehető, amely elsősorban az elveszett hallgatóévek költségében jelenik meg. Ugyanakkor ez az érték konzervatív becslésnek tekinthető, mivel nem tartalmazza a hosszú távú fiskális hatásokat, így az elmaradó adóbevételeket, a csökkent járulékfizetési potenciált és a termelékenységvesztéseket. Emellett intézményi szinten is kimutatható a kapacitások alulhasznosítása, amely rontja az egyetemek működési hatékonyságát és

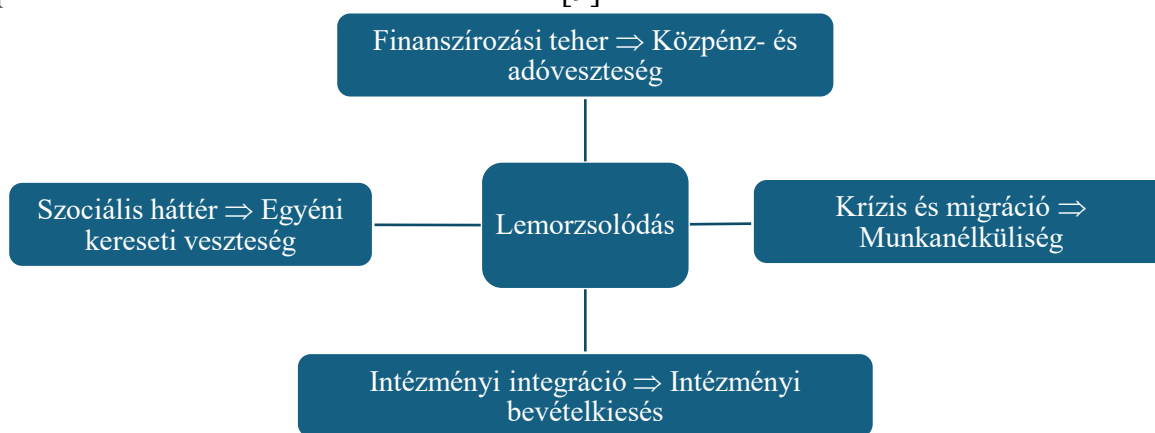
növeli az egy hallgatóra jutó fajlagos költségeket. Ukrajna esetében a lemorzsolódás gazdasági hatásai nem értelmezhetők a háborús környezet figyelembevétele nélkül. Az intézményi relokáció, az infrastrukturális károk, a hallgatói és oktatói migráció, valamint a finanszírozási és irányítási reformok együttesen alakítják a felsőoktatási kimeneteket és a humántőke újratermelésének feltételeit. A lemorzsolódás ebben a kontextusban nemcsak a képzési folyamat megszakadását jelenti, hanem a potenciális munkaerő végleges elvesztését is, ami különösen súlyos következményekkel jár a gazdasági újjáépítés szempontjából. A rendszer instabilitása tovább növeli a kockázatokat, miközben a felsőoktatás kulcsszerepet töltene be a posztháborús gazdasági regenerációban. A tanulmány legfontosabb következtetése, hogy a lemorzsolódás csökkentése mindkét országban stratégiai jelentőségű, és nem pusztán méltányossági kérdésként értelmezendő, hanem kifejezetten költségvetési és munkaerőpiaci beruházásként. Az eredmények hangsúlyozzák a célzott támogatási rendszerek, a teljesítményalapú finanszírozás és az intézményi integráció erősítésének szükségességét. Kiemelt jelentőséggel bír továbbá a megbízható adatgyűjtés és nyomonkövetés, amely lehetővé teszi a lemorzsolódási folyamatok pontosabb azonosítását és a hatékony, bizonyítékalapú szakpolitikai beavatkozások tervezését.

Kulcsszavak: hallgatói lemorzsolódás, felsőoktatás, gazdasági hatások, Magyarország, Ukrajna, felsőoktatási reform, társadalmi egyenlőtlenségek.

Abstract. The study examines the economic impacts of student dropout using a comparative approach in the higher education systems of Hungary and Ukraine, based on a synthesis of publicly available statistical data from the past decade, policy documents, and international academic literature. The methodological framework of the research consists, on the one hand, of descriptive statistical comparison, and on the other hand, of a conservative lower-bound cost estimation that quantifies the direct fiscal losses of dropout to the state budget. The analysis demonstrates that student dropout is not merely an educational policy issue but a complex economic phenomenon affecting individual earnings, institutional efficiency, and overall economic performance simultaneously. This complexity stems from the fact that returns on investments in higher education materialize only over the long term; thus, the interruption of study trajectories distorts the cycle of human capital accumulation and reduces the potential growth rate of the economy. The results indicate that in Hungary, dropout rates have declined in recent years; however, they continue to generate significant economic losses, particularly among fee-paying and socially vulnerable student groups. According to the estimates, the direct fiscal loss amounts to several billion forints annually, primarily reflecting the cost of lost student-years. At the same time, this figure should be considered a conservative estimate, as it does not include long-term fiscal effects such as foregone tax revenues, reduced contribution potential, and productivity losses. In addition, underutilization of institutional capacities can also be observed, which reduces the operational efficiency of universities and increases the per-student unit costs. In the case of Ukraine, the economic impacts of dropout cannot be interpreted without considering the wartime context. Institutional relocation, infrastructural damage, student and academic migration, as well as reforms in financing and governance jointly shape higher education outcomes and the conditions for the reproduction of human capital. In this context, dropout signifies not only the interruption of the educational process but also the permanent loss of potential workforce, which has particularly severe consequences for economic reconstruction. System instability further amplifies these risks, while higher education could play a key role in post-war economic recovery. The main conclusion of the study is that reducing dropout rates is of strategic importance in both countries and should be understood not merely as an issue of equity but as a clear investment in public finances and the labor market. The findings emphasize the need for targeted support systems, performance-based funding mechanisms, and stronger institutional integration. Particular importance is also attached to reliable data collection and systematic monitoring, which enable more precise identification of dropout processes and support the design of effective, evidence-based policy interventions.

Keywords: student dropout, higher education, economic effects, Hungary, Ukraine, higher education reform, social inequalities.

Probléma felvetése. A hallgatói lemorzsolódás a felsőoktatásban nem egyetlen, univerzális mutatóval ragadható meg. Az OECD [4] a korai, elsőéves lemorzsolódást azok arányaként definiálja, akik a második tanév kezdetére már nem beiratkoztak és nem is szereztek fokozatot, miközben a hosszabb időtávú teljesítési mutatók azt is jelzik, hogy a nem normatív időben végzők egy része később mégis diplomát szerez. Az OECD 2025-ös adatai szerint a bachelor-belépők átlagos teljesítési aránya a normatív időn túl még egy évvel 59%, három évvel később pedig 68%, vagyis a késői befejezés és a végleges lemorzsolódás fogalmilag szétválasztandó. E tanulmány ennek megfelelően több mutatót használ: formális lemorzsolódási arányt ott, ahol az ország közli, elsőéves vagy korai lemorzsolódási logikát, ahol az OECD adatai elérhetők, és látszólagos nem-befejezett megközelítést ott, ahol az adatok hiányoznak [4]. A két ország összehasonlítása releváns, mert eltérő fejlettségi és kockázati környezetben működő, de részben közös történeti örökségű rendszerekről van szó. Magyarországon a szűkebb demográfiai utánpótlás, a finanszírozási kettősség és a társadalmi mobilitási funkció konfliktusa áll a középpontban. Ukrajnában ehhez 2022 óta hozzáadódik a fegyveres konfliktus által kiváltott intézményi relokáció, a fizikai károk, a nemzetközi és belföldi elvándorlás, valamint az újjáépítéshez kötött humántőkeigény. A 2022–2032-es ukrán felsőoktatási stratégia kifejezetten a munkaerőpiaci igényekhez való jobb illeszkedést, a statisztikai adatgyűjtés megerősítését és az intézményi hálózat optimalizálását nevezte meg, és 2025 végére már külön utal arra, hogy a visszatérő külföldi ukránok képzési eredményeit a helyreállítás munkaerőigényéhez kell igazítani. Ugyanebben a dokumentumban rögzítették, hogy 2022. február 24. után 31 felsőoktatási intézményt helyeztek át más régiókba [9]. Magyarországon ezzel párhuzamosan a 2024-es stratégiai beszámoló a hallgatói sikeresség támogatását és a teljesítményalapú finanszírozást emeli ki, a lemorzsolódás-csökkentést pedig már explicit finanszírozási indikátorként kezeli [9].

1. ábra. A lemorzsolódás gazdasági hatásmechanizmusa a belépő hallgató kockázati tényezőinek és következményeinek tükrében.

Forrás: saját szintézis a [11] irodalom alapján.

A kutatás három kérdésre ad választ. Először: hogyan mérhető összehasonlítható módon a lemorzsolódás két olyan rendszerben, ahol az adminisztratív gyakorlat és a statisztikai elérhetőség érezhetően eltér? Másodsor: melyek azok a társadalmi, intézményi, finanszírozási és szakpolitikai tényezők, amelyek leginkább növelik vagy csökkentik a lemorzsolódás kockázatát? Harmadszor: milyen rövid és hosszú távú gazdasági hatásai vannak a felsőoktatási kiesésnek az egyéni jövedelmekre, az államháztartásra, a munkaerőpiacra és tágabban a GDP-potenciálra? A cikk alaptézise az, hogy a lemorzsolódás-csökkentés költségvetési és versenyképességi politikaként is értelmezendő, nem csupán oktatásirányítási eszközként [8].

A legújabb kutatások és publikációk elemzése. A nemzetközi szakirodalom ma már egyértelműen úgy kezeli a felsőoktatási lemorzsolódást, mint többszörös kockázatot: a személyes és családi háttér, az intézményhez való kapcsolódás, a finanszírozási környezet, a programstruktúra és a munkaerőpiaci kontextus egyaránt befolyásolja. Az OECD 2025-ös elemzése külön kiemeli, hogy a lemorzsolódásnak időbeli szerkezete van: az első tanév kritikus pont, de a későbbi kilépés mögött sokszor a kreditszerzés elhúzódása, a gyenge program-fit vagy a tanulás és munkavégzés összeegyeztetésének nehézségei állnak. Ugyanott az is látszik, hogy a rövidebb és kevésbé szelektív programok jellemzően sérülékenyebbek, míg a hosszú, osztatlan vagy erősen szelektív programokban alacsonyabb a korai kiesés [4].

A magyar kutatások az utóbbi néhány évben erősen megerősítették a társadalmi háttér és az intézményi integráció kettős szerepét. Pusztai, G., Fényes, H., & Kovács, K. [6] 2022-es multinomiális logisztikus regressziós vizsgálata szerint a lemorzsolódás tényleges esélyét legalább annyira befolyásolja a kedvezőtlen társadalmi háttér, mint az intézményi tényezők; a kockázat nagyobb a férfiaknál, az alacsonyabb szubjektív anyagi helyzetűeknél, a gyengébb oktatói és hallgatótársi kapcsolatokkal rendelkezőknél, továbbá azoknál, akiknek legalább egy szemeszteren át tandíjat kellett fizetniük. Ugyanez a munka kiemeli, hogy a tényleges lemorzsolódás és a pusztai „lemorzsolódási veszély” nem ugyanaz: a társadalmi hátrány különösen az aktuális kiesésben mutatkozik meg. A Kovács, K., Fényes, H., Pusztai, G. [2] 2023-as magyar összefoglaló tanulmány ugyanezt társadalmi háttérbe ágyazza: a vidéki, alacsonyabb iskolázottságú, gyengébb anyagi erőforrásokkal rendelkező családokból érkezők számára már önmagukban a felsőoktatási életút költségei is magasabbak, és a finanszírozási státusz elvesztése könnyen lemorzsolódási spirált indíthat el.

A szakirodalom gazdasági oldalról kétféle érvelést használ. Az egyik a magánmegtérülés logikája: a magasabb végzettség jobb keresetet és stabilabb foglalkoztatást hoz. Az OECD 2025-ös adatai szerint az átlagos earnings premium a középfokhoz képest 17% rövid ciklusú felsőfoknál, 39% bachelor, és 83% mesteri vagy doktori végzettségénél; a foglalkoztatási ráta is szintenként emelkedik, 83%-ról 86%-ra, majd 90%-ra és 93%-ra [4]. A másik a közösségi megtérülés logikája, hiszen az OECD becslése szerint a terciér végzettség közszektorbeli nettó pénzügyi megtérülése férfiaknál átlagosan 127 ezer USD, nőknél 60,6 ezer USD, miközben a magánoldali nettó hozam még ennél is magasabb. A Világbank decennális

felülvizsgálata ugyanezt erősíti meg azzal, hogy a plusz egy év tanulás átlagos magánmegtérülése globálisan nagyjából 9%, és a magasabb szintekhez kapcsolódó megtérülés évtizedes távlatban is stabilan jelentős maradt [8]. A lemorzsolódás úgy értelmezhető, mint a várható magán- és közösségi hozam részbeni elvesztése.

Ukrajnában a legfrissebb kutatások már háborús környezetben értelmezik a felsőoktatás működését. Chymbay és Popkova [14] 2024-es elemzése a hivatalos adminisztratív adatok alapján azt mutatja meg, hogy a felsőoktatási intézményhálózat és a hallgatói kontingens hosszabb távú csökkenése 2020/2021 után módszertani töréssel és 2022/2023 után területi töréssel terhelt, tehát az egyszerű idősoros összehasonlítás csak fenntartásokkal végezhető el. A Világbank 2024-es projekt-átstrukturálási dokumentuma eközben azt emeli ki, hogy az ukrán felsőoktatás finanszírozási reformjának kulcsa a teljesítményalapú szerződésrendszer, az ösztöndíjrendszer fenntartása és az intézményi hálózat tudatos kezelése; ugyanez a dokumentum rögzíti, hogy 2024 elején már 86 aktív teljesítményszerződés működött, a 2021/2022-es tanévben pedig a teljes idejű akadémiai programok hallgatóinak 40%-a kapott tanulmányi ösztöndíjat. A legfrissebb ukrán felsőoktatás-gazdasági elemzések arra is rámutatnak, hogy az ágazat intézményi gazdálkodása 2017 óta tartósan veszteséges, 2023-ra a 85.4 „Vyzscha osvita / Higher education / Felsőoktatás” tevékenység körében a nettó veszteség már 179,7 millió UAH volt, miközben a háború az oktatási infrastruktúrát és a humántőkét egyszerre érte. Luhovyi V.I. [13] a minőségi problémák aspektusából közelíti meg a felsőoktatást, és hangsúlyozza, hogy az oktatás minőségének romlása közvetlen kapcsolatban áll a hallgatói elköteleződés csökkenésével. A nem megfelelő oktatási környezet, az elavult tananyagok és az intézményi kapacitáshiány mind hozzájárulnak a lemorzsolódás növekedéséhez. Gazdasági értelemben ez a humántőke minőségének romlásához vezet, ami hosszú távon csökkenti az ország versenyképességét. Shevchuk I. és Shevchuk A. [15] 2022-es elemzése az oktatási analitika háborús környezetben történő alkalmazására fókuszálva hangsúlyozza, hogy a felsőoktatási rendszerek sérülékenysége jelentősen növekedett Ukrajnában. A szerzők rámutatnak, hogy a hallgatói mobilitás kényszerű növekedése, az intézményi infrastruktúra részleges megsemmisülése és az oktatási folyamatok megszakadása egyaránt hozzájárulnak a lemorzsolódás növekedéséhez. Gazdasági szempontból ez kettős veszteséget jelent, hiszen egyrészt az állami oktatási beruházások megtérülése csökken, másrészt a potenciális humántőke nem integrálódik a munkaerőpiacba. Kremen, Lugovyi és Saukh [12] 2023-as kutatásukban már kifejezetten a háborús és posztháborús helyreállítás kontextusában vizsgálják a felsőoktatást. Elemzésük szerint a felsőoktatás kulcsszerepet játszik a gazdasági regenerációban, azonban a lemorzsolódás magas szintje jelentősen korlátozza ezt a funkciót. A szerzők rámutatnak, hogy a felsőoktatási rendszerből kieső hallgatók pótlása jelentős többletforrásokat igényel, miközben a kieső diplomások hiánya lassítja a gazdasági újjáépítést. Karpenko M. [11] a felsőoktatás tömegesedésének problémáit vizsgálva már a háború előtti időszakban rámutatott arra, hogy a hallgatói létszám növekedése nem járt együtt a minőség fenntartásával. A tömegesedés következtében

heterogénebb hallgatói populáció alakult ki, ami növelte a tanulmányi kudarc és a lemorzsolódás valószínűségét. Az adott jelenség képzési hatékonyság romlását eredményezi, mivel az egy hallgatóra jutó sikeres diplomák aránya csökken, miközben a képzési költségek változatlanok vagy növekvők. Vitrenko U., Vorona V. és Debych M. [10] közös tanulmánya a felsőoktatást explicit módon a gazdasági helyreállítás egyik alappilléreként értelmezi. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a felsőoktatási rendszer hatékonysága közvetlen hatással van a nemzeti gazdaság helyreállítási potenciáljára. A magas lemorzsolódási ráta csökkenti a képzett munkaerő kínálatát, ami növeli a strukturális munkanélküliség kockázatát és lassítja a gazdasági növekedést.

A cikk céljának megfogalmazása. A tanulmány elsődleges célja a hallgatói lemorzsolódás gazdasági hatásainak összehasonlító elemzése Magyarország és Ukrajna felsőoktatási rendszerében, különös tekintettel a humántőke-veszteségre, az államháztartási következményekre és a felsőoktatási intézmények működési hatékonyságára. A kutatás arra törekszik, hogy feltárja a lemorzsolódás mögött álló társadalmi, finanszírozási és intézményi tényezőket, valamint számszerűsítse a felsőoktatási kiesés közvetlen gazdasági költségeit. A vizsgálat további célja annak bemutatása, hogy a hallgatói lemorzsolódás nem kizárólag oktatáspolitikai vagy szociális probléma, hanem olyan komplex gazdasági jelenség, amely hosszú távon befolyásolja a munkaerőpiac működését, a költségvetési egyensúlyt és a gazdasági növekedési potenciált. A kutatás külön figyelmet fordít arra, hogy a két ország eltérő társadalmi-gazdasági és geopolitikai környezete miként alakítja a lemorzsolódás szerkezetét és gazdasági következményeit. A tanulmány célja továbbá egy olyan összehasonlítható elemzési keret kialakítása, amely nyilvánosan hozzáférhető statisztikai adatok, nemzetközi indikátorok és szakpolitikai dokumentumok felhasználásával lehetővé teszi a hallgatói lemorzsolódás közvetlen költségvetési veszteségeinek becslését. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a bizonyítékalapú felsőoktatási és finanszírozási politikák fejlesztéséhez, különösen a célzott támogatási rendszerek, a teljesítményalapú finanszírozás és a hallgatói megtartást segítő intézményi mechanizmusok területén.

Módszerek és módszertan. A kutatás összehasonlító jellegű, kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt alkalmazó szekunder adatfeldolgozásra épül. Az elemzés alapját Magyarország és Ukrajna felsőoktatási rendszereire vonatkozó, nyilvánosan hozzáférhető statisztikai adatbázisok, nemzetközi indikátorok, szakpolitikai dokumentumok és tudományos publikációk képezik. A vizsgálati időszak elsősorban a 2014–2025 közötti időintervallumot öleli fel, ugyanakkor az egyes indikátorok esetében a legfrissebb, módszertanilag összehasonlítható adatok kerültek felhasználásra. A kutatás empirikus adatbázisának fő forrásai a magyar Központi Statisztikai Hivatal (KSH), az Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálat, az OECD, a Világbank, valamint az Eurydice adatbázisai voltak. Az elemzés kiegészült a magyar és ukrán felsőoktatási stratégiák, finanszírozási dokumentumok, valamint a hallgatói lemorzsolódással foglalkozó legújabb nemzetközi szakirodalom feldolgozásával. A

kutatás során a kvalitatív dimenziót a szakpolitikai és tudományos dokumentumelemzés biztosította. A módszertani keret egyik alapvető eleme a leíró statisztikai összehasonlító elemzés volt, amely lehetővé tette a felsőoktatási rendszerek szerkezeti sajátosságainak, hallgatói létszámváltozásainak, finanszírozási mintázatainak és lemorzsolódási indikátorainak összevetését. A kutatás során külön figyelem irányult a hallgatói lemorzsolódás mérési problémáira, mivel Magyarország és Ukrajna eltérő adminisztratív és statisztikai gyakorlatot alkalmaz. Ennek megfelelően a vizsgálat több indikátort használt párhuzamosan, ideértve a formális lemorzsolódási arányokat, a korai lemorzsolódási mutatókat és a késleltetett diplomaszerezési arányokat. A kutatás másik meghatározó módszertani eleme az alsó határos költségbecslés alkalmazása volt, amely a hallgatói lemorzsolódás közvetlen államháztartási veszteségeinek számszerűsítésére szolgált. A becslés logikája azon alapult, hogy a felsőoktatási közkiadásokat egy hallgatóévre vetítve meghatározható az egy lemorzsolódó hallgatóra jutó közvetlen költségvetési veszteség. Magyarország esetében a számítás a felsőfokú oktatás éves közkiadásaira, a teljes hallgatói létszámra, valamint a stratégiai lemorzsolódási arányra épült. Ukrajna esetében a becslés a belépő hallgatói létszám, a feltételezett lemorzsolódási arány és az állami ösztöndíjrendszerből levezetett hallgatóévi támogatási érték alapján készült el. A modell konzervatív megközelítést alkalmazott, mivel kizárólag az egyetlen elveszett hallgatóévre jutó közvetlen közkiadásokat vette figyelembe, és nem számolt a hosszú távú fiskális veszteségekkel, a kieső adóbevételekkel vagy a termelékenységi hatásokkal. Az elemzés során robusztussági és érzékenységi vizsgálatok is készültek annak érdekében, hogy értékelhetővé váljon a lemorzsolódási arányok és az elveszett hallgatóévek változásának hatása a becsült költségvetési veszteségekre. Az összehasonlító értelmezés során a kutatás figyelembe vette az ukrajnai fegyveres konfliktus környezetből fakadó módszertani korlátokat, különösen az intézményi relokáció, az adminisztratív adatforrások törése és a területi adatvesztés problémáját. A vizsgálat ezért nem kizárólag idősoros trendekre, hanem a rendszerköltségek, a finanszírozási mechanizmusok és a humántőke-veszteség komplex összefüggéseire épült.

A kutatási eredmények bemutatása. A kézirat kvantitatív adatbázisának gerincét a Központi Statisztikai Hivatal [3], az Ukrajna Állami Statisztikai Hivatala [7], az OECD [4], a Világbank [8] és az Eurydice [1] nyilvános adatai adják. Az elemzési időszakot alapértelmezés szerint az utolsó tíz évre állítottam be, de ahol a nyilvános adatok nem teljesek vagy nem közvetlenül összehasonlíthatók, ott a legfrissebb hozzáférhető és módszertanilag védhető évet használtam. Interjúk nem készültek; a kvalitatív réteget a szakpolitikai stratégiák, programdokumentumok és a friss szakirodalom alkotják.

A legfontosabb módszertani feltételezések a következők:

- A1 Magyarország esetében a 2023-as stratégiai lemorzsolódási arányt a 2024/2025-ös új belépőkre vetítjük alsó határos becsléshez;

• A2 a közvetlen közkiadási veszteség csak egy elveszett hallgatóévet számol, vagyis konzervatív becslés.

A definíciós keretet az OECD teljesítési és „first-year dropout” logikája adja, a magyar stratégiai mutató ettől eltérő, rendszer-specifikus indikátor, míg az ukrán nyílt országos adathiány miatt proxyk használata indokolt [4].

1. táblázat

Lemorzsolódás dimenziói és értelmezései az ukrán és magyar gyakorlatban

Mérési dimenzió	A tanulmányban alkalmazott definíció	Magyarország	Ukrajna
Formális lemorzsolódás	Oklevél nélküli kilépés vagy a rendszerből való eltűnés	Van stratégiai mutató	Időben stabil, nyílt mutató nem hozzáférhető
Korai lemorzsolódás	A második tanév kezdetére már nem beiratkozott és nem végzett hallgató	OECD-logika szerint értelmezhető	Nyilvános országos sor, nem stabil
Késleltetett teljesítés	A normatív képzési idő után 1–3 évvel mégis végzők aránya	Nemzetközi benchmarkkal összevethető	Nyilvános országos benchmark korlátozott

Forrás: saját szerkesztés.

A nyers rendszerindikátorok alapján a magyar és az ukrán felsőoktatás mérete, szerkezete és kitettsége egyszerre mutat közös és eltérő mintákat. Magyarországon 2024/2025-ben 63 felsőoktatási intézmény működött, a teljes hallgatói létszám 328 562 fő volt, ezen belül a teljes idejű alap-, mester- és osztatlan képzésben tanulók száma 206 584 fő, az új belépőké 53 613 fő. Ugyanezen körben a nők aránya 51,9%, az állami finanszírozásúaké 63,9%, a külföldi hallgatók száma 40 167 fő. A 2024/2025-ös képzési területi szerkezetben a legnagyobb hallgatói tömbök az üzleti és irányítási, a műszaki, a társadalomtudományi, az informatikai, valamint az egészségügyi-szociális területeken koncentráltak [3]. Ukrajnában a hivatalos, nyílt és országosan összevethető utolsó stabil sor szerint 2024/2025-ben 314 intézmény és 956 407 hallgató szerepelt a rendszerben, a 2014/2015-ös 1 438 ezres szintről ez jelentős visszaesés, de a módszertani és területi töréseket is figyelembe kell venni [7].

2. táblázat

Felsőoktatási indikátorok Magyarország és Ukrajna esetében, 2024/2025-ös tanév adatai

Fő indikátor	Magyarország, 2024/2025	Ukrajna, 2024/2025
Felsőoktatási intézmények száma	63 intézmény	314 intézmény
Teljes hallgatólétszám	328 562 fő	956 407 fő
Teljes idejű alap-, mester- és osztatlan hallgatók	206 584 fő	746 311 fő
Új belépők ugyanebben a körben	53 613 fő	198 732 fő
Finanszírozási minta	63,9% állami finanszírozású a vizsgált teljes idejű körben	31,4% költségvetési; 68,2% szerződéses finanszírozás, 0,4% voucher
Hivatalos lemorzsolódási indikátor	17,76%	15,1%

Forrás: saját szerkesztés [3], [7] irodalmak alapján.

A magyar adatok főként a KSH 2024/2025-ös évkönyvi és stratégiai jelentési adatai, míg az ukrán adatoknál intézmény- és hallgatói stock a Nemzeti Statisztikai Hivatal adatokból származik, a finanszírozási arányok pedig hivatalos statisztikai infografikákból és minisztériumi közlésekből rekonstruálhatók [3]. A finanszírozási oldal különösen erősen köti össze a lemorzsolódást és a gazdasági hatást.

Magyarországon a hallgatók két fő finanszírozási formában tanulhatnak: magyar állami ösztöndíjas vagy önköltséges formában. Az állami ösztöndíj legfeljebb 12 féléves támogatási időt biztosít, a hallgató pedig a diploma megszerzését követő húsz éven belül a támogatott tanulmányi idővel azonos hazai munkaviszony vállalására kötelezett, míg az önköltséges díj képzésenként változik. Az ukrán rendszerben a „budget place” és a „contract place” kettőse a meghatározó, amelyet 2024-től az állami tanulmányi grant egészít ki, hiszen a Minisztérium szerint az első felsőfokú végzettséget szerző, szerződéses formában tanuló hallgatók évi 15 ezer UAH vagy annál nagyobb, részleges tandíjkompenzációt kaphatnak, miközben a költségvetési hely teljes költségét továbbra is az állam állja [9].

A logika mindkét országban azonos, mivel a finanszírozási kockázat csökkentése a lemorzsolódás-csökkentés kulcseszköze. A felsőoktatási lemorzsolódás gazdasági hatásainak és kvantitatív meghatározóinak elemzése a humántőke-elmélet klasszikus keretében értelmezhető, amely szerint az oktatásba történő beruházás hosszú távú termelékenység-növekedést eredményez (Gary Becker „Human capital” elmélete). Ezzel szemben a lemorzsolódás olyan részleges vagy sikertelen beruházásként jelenik meg, amelynél az egyéni és állami ráfordítások nem konvertálódnak teljes értékű gazdasági outputtá. Nemzetközi összehasonlításban a felsőoktatási lemorzsolódási ráta az OECD-országokban átlagosan 20–40% között alakul [4], ami azt jelenti, hogy minden harmadik hallgató nem fejezi be tanulmányait.

A felsőoktatási finanszírozás és a hallgatói lemorzsolódás közötti gazdasági kapcsolat értelmezéséhez kiindulópontként szolgál, hogy Magyarországon az állami kiadások hallgatónként magasabbak a felsőoktatásban, mint az alacsonyabb oktatási szinteken, különösen a kutatás-fejlesztési (K+F) tevékenységek miatt. Ugyanakkor a magyar felsőoktatásban az egy hallgatóra jutó állami ráfordítás 12 931 USD, ami elmarad az OECD átlagától, 15 102 USD-től [4]. Ez a különbség arra utal, hogy a magyar felsőoktatási rendszer relatíve alulfinanszírozott, ami közvetlenül növelheti a lemorzsolódás kockázatát, különösen akkor, ha az intézmények nem képesek elegendő szolgáltatást, támogatást és minőségi oktatási környezetet biztosítani.

A finanszírozási különbségek részben a nemzeti jövedelmi szintekből adódnak, azonban amikor az oktatási kiadásokat a GDP arányában vizsgáljuk, a különbségek mérséklődnek. Ennek ellenére Magyarországon az oktatásra fordított kiadások a teljes oktatási rendszerben (alapfoktól felsőfokig) a GDP 3,4%-át teszik ki, ami jelentősen elmarad az OECD-átlagtól (4,7%). Ez a relatív forráshiány makroszinten a humántőke-beruházások alacsonyabb intenzitását jelenti, ami hosszú távon csökkenti a végzettségi arányokat, és növeli annak valószínűségét, hogy a hallgatók pénzügyi vagy strukturális okokból nem fejezik be tanulmányaikat. A nemzetközi empirikus eredmények alapján

a magasabb egyéni finanszírozási teher szignifikánsan növeli a lemorzsolódás valószínűségét, különösen az alacsony jövedelmű csoportokban, mivel a hallgatók érzékenyebbek válnak a jövedelmi sokkokra és a megélhetési költségek változására [4].

Az időbeli trendek tovább erősítik ezt az összefüggést. Bár 2015 és 2022 között Magyarországon az egy hallgatóra jutó kiadás 7 352 USD-ről 9 177 USD-re nőtt, az oktatásra fordított állami kiadások aránya a teljes költségvetésen belül 6,7%-ról 5,8%-ra csökkent [4]. Gazdasági értelemben ez azt jelenti, hogy a rendszer nem képes lépést tartani a növekvő hallgatói igényekkel, ami romló szolgáltatási színvonalon, túlterhelt infrastruktúrán és végső soron magasabb lemorzsolódási rátán keresztül jelenhet meg.

Az ösztöndíj- és szociális támogatási rendszerek hatása a lemorzsolódásra különösen jól dokumentált. Magyarországon a 2022/2023-as tanévben működő 431 ösztöndíjprogram, mintegy 100,6 milliárd forintos keretösszeggel, közel 280 ezer hallgatót érintett, ami jelentős redisztribúciós beavatkozásnak tekinthető. Az OECD adatai alapján a célzott pénzügyi támogatások az alacsony jövedelmű hallgatók körében akár 15–20%-kal is csökkenthetik a lemorzsolódás arányát. Ukrajnában ezzel szemben a havi 2809–4400 UAH közötti ösztöndíjszint reálértéke korlátozottabb hatékonyságot eredményez, és a Világbank becslése szerint a támogatások reálértékének 10%-os csökkenése 1–2 százalékpontos növekedést okozhat a lemorzsolódásban a sérülékeny csoportok esetében [8].

Makrogazdasági szinten a lemorzsolódás hatása a humántőke-állomány csökkenésén keresztül jelentkezik. A felsőfokú végzettségűek arányának 1%-os növekedése hosszú távon 0,3–0,5%-kal emeli a GDP szintjét, ami azt jelenti, hogy a lemorzsolódás mérséklése közvetlen gazdasági növekedési tartalékot jelent. Ebből következően a lemorzsolódás nem csupán oktatáspolitikai probléma, hanem a gazdasági hatékonyság és versenyképesség kulcstényezője, amelynek kezelése a finanszírozási modellek, az ösztönzőrendszerek és a szociális támogatások integrált reformját igényli.

A rövid távú gazdasági hatás három szinten jelentkezik. Egyéni szinten a lemorzsolódó hallgató elveszíti a felsőfokú bérprémium egy részét vagy egészét. Intézményi szinten megjelenik az üresedő kapacitás, a bevételi veszteség és a rontott teljesítménymutató, s állami szinten részben elveszik az a közkiadás, amely nem vezet fokozatszerzéshez. Ezt a logikát a magyar adatokkal szemlélítve: a 2023. évi felsőfokú oktatási közkiadás 136 554 millió forint volt, 2023/2024-ben a teljes hallgatói létszám 310 414 fő, tehát egy hallgatóévre vetített költség hozzávetőleg 0,44 millió forint.

Ha a 2024/2025-ös, 53 613 fős új, teljes idejű alap-, mester- és osztatlan belépői körre *A1* feltevéssel a 17,76%-os lemorzsolódási arányt vetítjük, körülbelül 9 523 hallgató esik ki, ami mintegy 4,2 milliárd forint közvetlen, egyetlen elvesztett hallgatóévre számított elsüllyedt közkiadást jelent. Mivel ez nem tartalmazza a magán- és közösségi hozamok kiesését, valamint a későbbi adóalap-veszteséget, csak alsó határként értelmezhető [3].

A hallgatóévre jutó közkiadás = 2023. évi felsőfokú oktatási kiadás / 2023/2024. évi teljes hallgatólétszám; a kieső belépők száma = 2024/2025. évi új, teljes idejű alap-, mester- és osztatlan belépők \times feltételezett lemorzsolódási arány. A táblázat csak az egyetlen elveszett hallgatóévet értékeli, így konzervatív alsó korlát [3].

3. táblázat

Lemorzsolódás és közkiadási veszteség kapcsolata Magyarországon

Szenárió Magyarországra	Lemorzsolódási arány	Becsült kieső belépők száma	Egy elveszett hallgatóévre jutó közvetlen közkiadási veszteség
Konzervatív	15,0%	8 042 fő	kb. 3,5 Mrd Ft
Stratégiai tényértékhez igazított	17,76%	9 523 fő	kb. 4,2 Mrd Ft
Felső érzékenységi sáv	25,0%	13 403 fő	kb. 5,9 Mrd Ft

Forrás: saját szerkesztés és számítás.

A magyarországi számítási logikát követve az ukrainai felsőoktatási rendszerben is elvégezhető a hallgatói lemorzsolódás közvetlen költségvetési hatásának becslése a 2024/2025-ös tanévre vonatkozóan. A módszertani keret alapját egyrészt a belépő hallgatói létszám, másrészt a feltételezett lemorzsolódási arány képezi, amely lehetővé teszi a kieső hallgatók számának meghatározását. A rendelkezésre álló adatok szerint a 2024/2025-ös tanévben az ukrainai felsőoktatásba belépő hallgatók száma 198 732 fő volt, míg a konzervatív, hivatalos indikátorként értelmezhető lemorzsolódási arány 15,1%. Ennek megfelelően a kieső hallgatók száma a következőképpen alakul: $198\,732 \times 0,151 \approx 30\,009$ fő. A rendszer sajátosságaira tekintettel indokolt egy korrigált, 18%-os aránnyal is számolni, amely esetben a kieső hallgatók száma $198\,732 \times 0,18 \approx 35\,772$ fő. Egy felső érzékenységi sávként értelmezett 25%-os lemorzsolódási arány mellett pedig a kiesők száma eléri a $198\,732 \times 0,25 = 49\,683$ főt. A közvetlen költségvetési hatás becslése a hallgatóévre jutó közkiadás meghatározásán alapul. A jelen modellben ezt a havi 2200 UAH összegű ösztöndíj éves szintre vetítésével közelítjük, amely $2200 \times 12 = 26\,400$ UAH/hallgatóév értéket eredményez. Ennek alapján a közvetlen közkiadási veszteség a kieső hallgatók számának és az egy hallgatóévre jutó támogatás szorzataként adódik. A konzervatív szenárióban ez $30\,009 \times 26\,400 \approx 792\,237\,600$ UAH, azaz megközelítőleg 792 millió UAH. A korrigált, 18%-os arány mellett a veszteség $35\,772 \times 26\,400 \approx 944\,380\,800$ UAH, azaz mintegy 944 millió UAH, míg a felső, 25%-os szenárió esetében $49\,683 \times 26\,400 \approx 1\,311\,631\,200$ UAH, azaz körülbelül 1 312 millió UAH nagyságrendű közvetlen költségvetési kiesés becsülhető. A bemutatott értékek kizárólag az egyetlen elveszett hallgatóévre jutó közvetlen pénzügyi transzferekre korlátozódnak, így konzervatív alsó becslésként értelmezendők. A tényleges gazdasági hatás ennél lényegesen magasabb lehet, amennyiben figyelembe vesszük az intézményi működési költségeket, az oktatási infrastruktúra fenntartását, valamint a hosszabb távú humántőke-veszteséget is.

Hosszabb távon a kiesés makrogazdasági ára még nagyobb. Magyarországon esetében ezt a munkaerőpiaci adatok is alátámasztják. Az Eurostat szerint 2024-ben a közelmúltban végzett felsőfokú diplomások foglalkoztatási rátája 90% felett volt, miközben a 25–34 évesek tercier végzettségi aránya 2024-ben csak 75% volt. Ez azt jelenti, hogy minden megelőzhető lemorzsolódás egyszerre csökkenti a jövőbeli adóalapot és korlátozza a tudásintenzív munkaerő-kínálatot [1].

4. táblázat

Lemorzsolódás és közkiadási veszteség kapcsolata Ukrajnában

Szenárió Ukrajnára	Lemorzsolódási arány	Becsült kieső belépők száma	Egy elveszett hallgatóévre jutó közvetlen közkiadási veszteség
Konzervatív	15,1%	30 009 fő	kb. 792 millió UAH
Stratégiai tényértékhez igazítva	18,0%	35 772 fő	kb. 944 millió UAH
Felső érzékenységi sáv	25,0%	49 683 fő	kb. 1 312 millió UAH

Forrás: saját szerkesztés és számítás.

Ukrajnában a humántőkeveszteség még erősebben összekapcsolódik az újjáépítési potenciállal. A Világbank szerint a tercier szektor rekonstrukciós szükséglete 641,5 millió USD, 2024 elején 89 intézmény sérült vagy semmisült meg, és a szektor akkor is pozitív nettó hasznú beruházás marad, ha a finanszírozási reformok egy részét a háborús környezetben át kellett ütemezni. Tehát Ukrajnában a lemorzsolódás költsége nemcsak a kieső diploma, hanem a késleltetett helyreállítás költsége is [8].

A robusztussági vizsgálat két ponton indokolt. Először, a magyar költségbecslés érzékeny a lemorzsolódási arány és az elveszett hallgatóévek számára. Ha nem egy, hanem két elveszett hallgatóévet tételeznénk fel, a közvetlen közkiadási veszteség a fenti sávok duplájára nőne. Másodszor, Ukrajnánál az idősorok törékenysége miatt a stock- és áramlászjellegű mutatók csak óvatosan olvashatók együtt. A 2020/2021-es adminisztratív adatforrás-váltás, illetve a 2022/2023 utáni területi kizárások miatt bármely egyszerű trendleolvasás felül- vagy alulbecsülheti a valós veszteséget. Emiatt az ukrán oldalon a cikk tudatosan nem közöl egyetlen „hivatalos lemorzsolódási százalékot”, hanem a rendszerköltségek és a szakpolitikai reakciók együttes olvasatára épít [14].

Az összehasonlítás alapján a hallgatói lemorzsolódás gazdasági költsége mindkét országban nagy, de más csatornákon keresztül materializálódik. Magyarországon a fő kockázat ma már kevésbé a tiszta rendszer-instabilitásból, inkább a társadalmi háttér, az önköltségesség, a gyenge intézményi integráció és a területi hozzáférési egyenlőtlenség együtteséből ered. Ezt az is jelzi, hogy a formális stratégiai lemorzsolódási arány javult, de a munkaerőpiac erős felsőfokú kereslete és a viszonylag alacsony, 29,4%-os fiatal felnőttkori tercier arány miatt minden elvesztett hallgató makrogazdaságilag is drága [5]. Ukrajnában ezzel szemben a lemorzsolódáscsökkentés a háborús reziliencia része, hiszen az ösztöndíjak, a grantok,

a teljesítményszerződések és a hálózatoptimalizálás egyszerre szolgálják a hozzáférés megőrzését, a rendszer működőképességét és az újjáépítés humántőke-igényét.

Szakpolitikai szempontból öt következtetés emelhető ki. *Először*, a lemorzsolódás-csökkenést mindkét országban a finanszírozási politika központi elemévé kell tenni, de nem nyers, hanem társadalmilag korrigált teljesítménymutatókkal. *Másodszor*, a célzott, szükségletalapú támogatás hatékonyabb, mint a kizárólag általános támogatási logika, ezt a magyar hátránykompenzációs programok és az ukrán state grant mechanizmus is alátámasztja. *Harmadszor*, az intézményi integráció gazdaságilag releváns megtartási mechanizmus. *Negyedszer*, a területi és migrációs dimenziót nem lehet külön fejezetként kezelni, különösen Ukrajnában a relokáció és az online-hibrid hozzáférés maga is lemorzsolódási döntő tényező. *Ötödször*, a nyílt adminisztratív adatok minősége nem technikai kérdés, hanem szakpolitikai infrastruktúra, a finanszírozási státuszra, nemre, képzési területre és területi háttérre bontott panelek nélkül a lemorzsolódási politika csak részben evidens alapú lehet [6].

Következtetések és további kutatások kilátásai. A tanulmány a hallgatói lemorzsolódás gazdasági hatásait hasonlítja össze Magyarország és Ukrajna felsőoktatási rendszerében az elmúlt hozzávetőleg tíz év nyilvános adatainak felhasználásával. A fő megállapítás az, hogy a lemorzsolódás mindkét országban egyszerre jelent egyéni keresetvesztést, intézményi hatékonysági veszteséget és államháztartási bevételkiesést, de a két rendszer kockázati szerkezete különbözik. Magyarországon a finanszírozási és társadalmi háttérből eredő szelekció, Ukrajnában pedig ugyanez a probléma háborús, migrációs és infrastruktúra-sokkokkal erősödik fel. Magyarországon a kormányzati stratégiai beszámoló szerint az alap- és osztatlan képzések átlagos lemorzsolódási mutatója a 2013-as 35%-os kiinduló értékről 17,76%-ra mérséklődött 2023-ra, ugyanakkor 2024/2025-ben még mindig 53 613 új, teljes idejű alap-, mester- és osztatlan képzéses hallgató lépett be, akik közül 63,9% állami finanszírozású volt, 51,9% nő, a külföldi hallgatók száma pedig 40 167 fő volt [3]. Ukrajnában a nyilvánosan elérhető adatok szerint a felsőoktatási intézmények száma és a hallgatói létszám hosszabb távon csökkent, miközben 2022 után 31 intézményt kellett áthelyezni, 2024 elejére pedig 89 felsőoktatási intézmény sérült vagy semmisült meg, a Világbank programdokumentuma 641,5 millió USD rekonstrukciós szükségletet jelzett a terciér szektorban [8]. A kutatás empirikus újdonsága egy nyilvános adatokon alapuló, alsó határos költségbecslés. Magyarország esetében, ha a 2023-as, 17,76%-os stratégiai lemorzsolódási arányt a 2024/2025-ös új, teljes idejű belépőkre vetítjük, és a 2023. évi felsőfokú oktatási közkiadást egyetlen elveszett hallgatóévre osztjuk szét, akkor a közvetlen, „elsüllyedt” közkiadási veszteség nagyságrendje évente körülbelül 4,2 milliárd forint, robusztussági sávban ez 3,5–5,9 milliárd forint egy elveszett hallgatóév mellett. Ez még nem tartalmazza az elmaradt adó- és járulékbefizetéseket, sem a termelékenységvesztést. Makrogazdasági szempontból elkerülhetetlen számolni ezzel, hiszen az OECD [4] szerint a bachelor-végzettségűek átlagosan 39%-kal, a mesteri vagy doktori végzettségűek 83%-kal

keresnek többet a középfokú végzettségűeknél, és a felsőfokú végzettség a magán- és a közszféra számára is számottevő nettó megtérülést termel. Ukrajna esetében ugyanehhez a számításhoz nem áll rendelkezésre kellően stabil, időben összehasonlítható és országos, nyílt lemorzsolódási adat, ezért ott csak kvalitatív és rendszerköltés jellegű becslés adható.

A további kutatás számára három irány tűnik elsődlegesnek. Az első a mikroszintű, adminisztratív panelkutatás. Magyarországon a FIR- és később adóadminisztratív adatok, Ukrajnában az EDEBO és kapcsolt munkaerőpiaci mikroadatokat alkalmasak lennének valós lemorzsolódási modellek becslésére. A második az oksági értékelés, hiszen érdemes lenne kvázi-kísérleti módszerekkel mérni, hogyan hat az ösztöndíj, a finanszírozási státuszváltás, a grant vagy a teljesítményszerződés a bennmaradásra és a diplomaszerezésre. A harmadik a migráció és visszatérés kérdése, különösen Ukrajnában a külföldi tanulás, a részleges visszatérés és az online párhuzamos tanulás várhatóan a következő évek lemorzsolódási és teljesítési mintázatait is újrendezi.

Finanszírozás. A kutatás az Adatvezérelt Hallgatói Lemorzsolódás Előrejelző Program támogatásával valósult meg. Projektazonosító: 2024-2-HU01-KA220-HED-000295434.

Összeférhetetlenség. A szerzők kijelentik, hogy a publikációval kapcsolatban sem pénzügyi, sem más összeférhetetlenség nem áll fenn, és nem állnak kapcsolatban olyan állami, kereskedelmi vagy non-profit szervezetekkel, amelyek érdekeltnek lehetnének a bemutatott nézőpontban. A cikk megjelentetéséről szóló végső döntést a szerkesztőbizottság azon tagjai hozták meg, akik nem állnak kapcsolatban a szerzőkkel.

A mesterséges intelligencia használatára vonatkozó nyilatkozat. A szerzők a kézirat elkészítése során nem vettek igénybe mesterségesintelligencia-alapú eszközöket.

Felhasznált források listája

1. Eurydice. Statistics on educational institutions. Eurydice. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/hungary/statistics-educational-institutions> (letöltés dátuma: 2026.02.10)
2. Kovács K., Fényes H., Pusztai G. A lemorzsolódás esélyét befolyásoló társadalmi és intézményi tényezők a felsőoktatásban. *Iskolakultúra*. 2023. № 33 (12). P. 103–121. DOI: <https://doi.org/10.14232/iskkult.2023.12.103>
3. Központi Statisztikai Hivatal. Magyar statisztikai évkönyv 2024: felsőoktatási fejezetek. 2024. URL: https://www.ksh.hu/evkonyvek/2024/magyar-statisztikai-evkonyv-2024/pdf/statevk2024_3_6.pdf (letöltés dátuma: 2026.02.10)
4. OECD. *Education at a Glance 2025: OECD Indicators*. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: <https://www.oecd.org> (letöltés dátuma: 2026.03.10)
5. Psacharopoulos G., Patrinos H. A. Returns to investment in education: A decennial review of the global literature. *Policy Research Working Paper*. 2018. № 8402. DOI: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-8402>
6. Pusztai G., Fényes H., Kovács K. Factors influencing the chance of dropout or being at risk of dropout in higher education. *Education Sciences*. 2022. Vol. 12, no. 11. Article 804. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci12110804>
7. State Service of Education Quality of Ukraine. Higher and professional pre-higher education in Ukraine 2024/25. 2024. URL: <https://sqe.gov.ua/en/vocational-education-and-training-sector->

- and-higher-education-in-2024-sustainability-of-the-system-despite-the-challenges-of-war/
(letöltés dátuma: 2026.02.15)
8. World Bank. Ukraine Improving Higher Education for Results Project (P171050). 2024. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062724165013005/pdf/P1710501bf957f026196be1bf1f48d34338.pdf> (letöltés dátuma: 2026.02.15)
 9. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (letöltés dátuma: 2026.02.20)
 10. Вітренко Ю. М., Ворона В. О., Дебич М. А. Сфера вищої освіти як складова плану відновлення України. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (2). С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4211>
 11. Карпенко М. М. Проблеми масовізації вищої освіти в Україні. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2019. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analitkarpenko-human-development-6-2019.pdf> (letöltés dátuma: 2026.02.20)
 12. Кремень В. Г., Луговий В. І., Саух П. Ю. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. № 5 (2). С. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5228>
 13. Луговий В. І. Вища освіта України: проблеми якості. *Освіта і суспільство*. 2020. № 10 (31). С. 9. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.id/eprint/745421>
 14. Чимбай Л. Л., Попкова Л. В. Підготовка фахівців із вищою освітою в умовах реформування галузі. *Освітня аналітика України*. 2024. № 3 (29). С. 98–113. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-3-98-113>
 15. Шевчук І., Шевчук А. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

References

1. Eurydice. (n.d.). Statistics on educational institutions. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/hungary/statistics-educational-institutions>
2. Kovács, K., Fényes, H., & Pusztai, G. (2023). Social and institutional factors influencing the chance of dropout in higher education. *Iskolakultúra*, 33(12), 103–121. <https://doi.org/10.14232/iskkult.2023.12.103> [in Hungarian].
3. Központi Statisztikai Hivatal. (2024). *Hungarian statistical yearbook 2024: Higher education chapters*. https://www.ksh.hu/evkonyvek/2024/magyar-statisztikai-evkonyv-2024/pdf/statevk2024_3_6.pdf [in Hungarian].
4. OECD. (2025). *Education at a glance 2025: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org>
5. Psacharopoulos, G., & Patrinos, H. A. (2018). *Returns to investment in education: A decennial review of the global literature* (Policy Research Working Paper No. 8402). World Bank. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-8402>
6. Pusztai, G., Fényes, H., & Kovács, K. (2022). Factors influencing the chance of dropout or being at risk of dropout in higher education. *Education Sciences*, 12(11), Article 804. <https://doi.org/10.3390/educsci12110804>
7. State Service of Education Quality of Ukraine. (2024). *Higher and professional pre-higher education in Ukraine 2024/25*. <https://sqe.gov.ua/en/vocational-education-and-training-sector-and-higher-education-in-2024-sustainability-of-the-system-despite-the-challenges-of-war/>

8. World Bank. (2024). *Ukraine improving higher education for results project (P171050)*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062724165013005/pdf/P1710501bf957f026196be1bf1f48d34338.pdf>
9. On approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 286-p. (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Vitrenko, Yu. M., Vorona, V. O., & Debych, M. A. (2022). Higher education sector as a component of Ukraine’s recovery plan. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 4(2), 1–7. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4211> [in Ukrainian].
11. Karpenko, M. M. (2019). *Problems of massification of higher education in Ukraine*. National Institute for Strategic Studies. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-karpenko-human-development-6-2019.pdf> [in Ukrainian].
12. Kremen, V. H., Luhovyi, V. I., & Saukh, P. Yu. (2023). Higher education of Ukraine under martial law and post-war recovery: Challenges and responses. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 5(2), 1–5. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5228> [in Ukrainian].
13. Luhovyi, V. I. (2020). Higher education of Ukraine: Quality problems. *Osvita i suspilstvo*, 10(31), 9. <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.id/eprint/745421> [in Ukrainian].
14. Chymbai, L. L., & Popkova, L. V. (2024). Training of specialists with higher education under conditions of sectoral reform. *Osvitnia analityka Ukrainy*, 3(29), 98–113. <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-3-98-113> [in Ukrainian].
15. Shevchuk, I., & Shevchuk, A. (2022). Educational analytics through the prism of war: Challenges and opportunities for higher education in Ukraine. *Ekonomika ta suspilstvo*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80> [in Ukrainian].

Отримано:	23.03.2026	Beérkezett:	2026.03.23	Received:	23.03.2026
Прийнято до друку:	07.05.2026	Elfogadva:	2026.05.07	Accepted:	07.05.2026
Опубліковано:	29.05.2026	Megjelent:	2026.05.29	Published:	29.05.2026